

Чоловік, дуже спокійний і впевнений з себе, посидів хвилинку на верху мурованої огорожі, вслухаючись у вологий морок — чи не вчує там ознак якої небезпеки. Але слух його не вловив нічого, крім виття вітру в кронах невидимих дерев та шелесту листя на розгойданому гіллі. Вітер гнав густий туман, і, дарма що чоловік не бачив того туману, лице йому обвівало вогкістю, а мур, на якому він сидів, був мокрий.

Як нечутно видерся він на огорожу ззовні, так само нечутно й зіскочив із неї всередину. З кишені він витяг електричного ліхтарика, однак не засвітив. Хоч іти було поночі, світла він зовсім не хотів. Тримав ліхтарика в руці й поклавши пальця на кнопку вмикача, він посувався крізь темряву далі. Земля під ногами в нього була м'яка й пружна, встелена сухою сосною глицею, опалим листям, перегноєм, — нерушеними, видно, цілі роки. Було так темно, що чоловік не міг обминати кущів і раз у раз зачіпав їх. Урешті він простяг перед себе руку, щоб намацувати дорогу, і не раз та рука натикалась на шорстку кору грубих дерев. Скрізь навколо себе відчував він самі ті дерева; невиразними тінями бовваніли вони в мороці повсюди, і його проймало химерне почуття, наче він — малесенька комашка серед тих могутніх стовбурів, які хиляться на нього, щоб його роздушити. Та далі за деревами, він знав, стоїть будинок, отож він сподівався знайти якусь доріжку чи хоч стежину, що виведе його туди.

Раз він опинився ніби в пастці. Куди не поткнеться — скрізь стовбури й гілки або непролазний чагарник, і ніде наче нема виходу. Тоді він засвітив ліхтарика, обачливо спрямувавши промінь собі під ноги, і почав неквапно, ретельно обводити ним довкруг. Біле світло ліхтарика виразно й різко окреслювало всі перешкоди на його шляху.

Загледівши прохід між грубезними стовбурами, він погасив ліхтарика й рушив туди, ступаючи по лісовій підстилці, ще сухій, захищеній густим

листям дерев від крапель роси, що осідала з туману на гіллі. Відчуття напруги було в нього розвинене добре, і він знав, що простує до будинку.

І тоді раптом сталося те — несподіване, неймовірне. Він наступив ногою па щось м'яке, живе, і воно, загарчавши, підхопилося. Чоловік відскочив назад і вже пригнувся стрибнути ще далі, напружено чекаючи нападу того невідомого. Хвильку він постояв так, силкуючись здогадатися, що ж то за звірина схопилась у нього з-під ноги, а тепер мовчить і не ворушиться, — певне, теж причаїлась і чекає так само напружено, як і він. Урешті напруга стала нестерпна. Наставивши перед себе ліхтарика, чоловік натис кнопку — і голосно скрикнув з жаху. Він був готовим побачити що завгодно — від наляканого теляти чи оленяти й до розлюченого лева, — тільки не те, що побачив. Бо в ту мить білий, різкий промінь вихопив із темряви те, чого він не зміг би забути й за тисячу років: перед ним стояв чоловік, велетень із солом'яно-жовтою чуприною й бородою, майже голий, тільки якісь ніби мокасини з м'якої сириці на ногах та щось схоже на козячу шкуру, обгорнене круг стану, а руки, ноги, плечі й огруддя оголені. Шкіру той велетень мав чисту, не волохату, тільки засмаглу від сонця й вітру, а з-під неї, мов клубки гладких зміюк, випиналися м'язи.

Та не від самого того, хоч яке воно було несподіване, скрикнув чоловік з ліхтариком. Його вжахнув невимовно лютий вираз велетневого обличчя, дикий, звірячий погляд блакитних очей, навіть не засліплених світлом, і соснові голки, що позаплутувались у бороді й волоссі, і вся грізна постава могутнього тіла, що вже підібралося для стрибка. Майже в ту саму мить, як він усе те побачив, ще поки лунав його зляканий крик, страшна проява стрибнула, а він пожбурих ліхтарика просто в неї й кинувся сам додолу. Страшидлові ноги вдарили його по ребрах, тоді він схопився й метнувся геть, а воно з розгону полетіло далі й важко гепнулось у кущі, затріщавши гіллям.

Коли тріск той затих, чоловік спинився й застиг навкарачках. Він чув, як тупоче ззаду проява, шукаючи його, і побоювався, втікаючи, виказати

себе. Він знав, що неминуче зашелестить у кущах і накличе на себе погоню.

Вийняв був револьвера, але передумав. До нього вже вернулося самовладання, і він сподівався, що зможе втекти нечутно. А проява то нишпорила в кущах, щоб спіймати його, то, певне, застигала й прислухалась, як і він. І це навернуло чоловіка на добру думку. Одна його рука спиралась на уламок сухої гілляки. Обережно, спершу повівши в темряві рукою, чи є де замахнутись, він підняв той цурпалок і щосили жбурнув його. Цурпалок був невеликий, полетів далеченько і, шелеснувши, впав у кущі. Проява, чути було, зразу кинулась туди, а чоловік тим часом спокійно порачкував геть. І так, повільно, обережно він рачкував, аж поки штани на колінах наскрізь промокли на вологій лісовій землі. Спинившись прислухатись, він уже не почув нічого, крім завивання вітру та крапотіння роси з гілля. Обережно, як і перше, він випростався, дійшов до огорожі, виліз на неї й сплигнув на другий бік, на дорогу.

Помацки знайшовши купку кущів край шляху, чоловік витяг звідти велосипеда й наладився сісти на нього. Вже він повертав лівою ногою педаль, щоб правою дістати другу, як раптом позаду глухо гупнуло — ніби хтось легко зіскочив з муру, очевидно, зразу ставши на ноги. Чоловік не чекав далі, а кинувся щодуху навітки, пхаючи велосипеда за кермо, і біг так, поки зміг вихопитись на сидло, спіймати ногами педалі й налягти на них що було сили. А ззаду чулося часте тупотіння ніг по шляховій пилюці; та скоро воно відстало й затихло.

На біду, він кинувся тікати не в напрямку міста, а в другий бік, і заїздив тепер чимраз далі в гори. А він знав, що звернути з цієї дороги не буде куди. Єдиний шлях назад лежав повз те страховище, а він не міг наважитися ще раз зустріти його. Проїхавши з півгодини, він зсів з велосипеда, бо дорога чимдалі крутішала. Задля певнішої безпеки він, покинувши машину при дорозі, переліз через пліт на якийсь, видимо, пастівник на узгір'ї, простелив долі газету й сів.

— Овва! — промовив він уголос, втираючи з обличчя піт і краплинки туману. Тоді ще раз, перегодя, вже крутячи цигарку й міркуючи, як же його вернутись до міста: — Овва!

Але так і не зважився поткнутись назад. Вирішив, що потемки тією дорогою не поїде, схилив голову на коліна й задрімав, домагаючи світанку.

Він не знав, чи довго так просидів, коли враз його розбудило дзявкання молодого койота. Озирнувшись довкола й розгледівши те звіря на самому хребті кряжа позад себе, він помітив, як змінилася погода. Туман уже пронесло, на небі сяяли місяць та зорі, і навіть вітер стих. Настала тепла, погожа каліфорнійська літня ніч. Він спробував задрімати знову, та койотяче дзявкання заважало. Аж ось, напівсонний, він почув якийсь дикий, жаский спів. Озирнувшись, він завважив, що койот уже не дзявкає, а втівав по хребту, а за ним, більш не співаючи, женеться щодуху та напівгола проява, яку він спіткав у парку. Койот був зовсім молоденький, і вона його видимо наздоганяла. Та в подальшу мить обоє сховалися з очей за хребтом. Увесь тремтячи, мов із холоду, чоловік схопився на ноги, переліз через пліт і сів на велосипед. Це ж була йому нагода втекти, бо страховище більш не чигало на шляху через Млинову долину.

Прохогом скотився він з узвозу, але вже внизу, в глибокій тіні на завороті дороги, наскочив на вибоїну й сторчголов перелетів через велосипедне кермо.

— Та й нічка ж, хай йому біс, — буркнув він, обмацуючи зламану передню вилку.

Завдавши на плече зайву тепер машину, він почвалав далі пішки. А коли дійшов до мурованої огорожі, то, сам не вірячи в те, що з ним сталося, пошукав слідів на дорозі й таки знайшов їх — сліди великих, узутих у мокасини ніг, пальцями глибоко відбиті в пилюці. Нахилившись і

розглядаючи їх, він знову почув ззаду той самий жаский спів. Бачивши недавно, як страшидло гналося за койотом, чоловік добре розумів, що втікати йому шкода й гадки, тим-то навіть не пробував, а лише зачаївся в тіні по другий бік дороги.

І знову він побачив схоже на голу людину створіння, що, виспівуючи, прудко й легко бігло дорогою. Якраз навпроти нього воно спинилось, і серце чоловікові завмерло. Однак воно не кинулося до його схованки, а підстрибнуло, вхопилось за гілляку придорожного дерева й хутко подерлося вгору з гілки на гілку, наче мавпа. Потім перемахнуло через мур, футів на дванадцять над його верхом, учепилося за гілля іншого дерева й там сплигнуло додолу, зчезнувши за муром. Зчудований чоловік переждав ще кілька хвилин, а тоді подався геть.

II

Дейв Слотер войовниче нахилився над столом, що загороджував йому шлях до кабінету Джеймса Ворда, старшого компаньйона фірми "Ворд, Нолз і спілка". Дейв сердився. Всі службовці в конторі розглядали його підозріливо, а той, що сидів перед ним, був підозріливий аж надто.

— Та ви скажіть містерові Бордові, що це важливе діло, — наполягав Слотер.

— Я вам кажу, що він диктує листи і його тепер не можна турбувати, — почув він на відповідь. — Приходьте завтра.

— Завтра буде запізно. Підіть скажіть містерові Бордові, що йдеться про людське життя!

Секретар видимо завагався, і Дейв скористався із того:

— Скажіть йому, що я сю ніч був за бухтою, в Млиновій долині, і хочу попередити його про одну річ.

— А як ваше прізвище? — спитав секретар.

— Нащо вам моє прізвище? Він мене однаково не знає.

Коли Дейва впустили до кабінету, він був ще у войовничому настрої, та щойно побачив великого білявого чоловіка, що крутнувся на дзиглику від стенографістки до нього, вся манера його відразу змінилась. Він і сам не знав, чого так сталося, і потай розсердився на себе.

— Ви містер Ворд? — спитав Слотер хтозна-нащо, і те ще дужче його роздратовало: він же зовсім не збирався цього казати.

— Так, — відповів той. — А ви хто?

— Гаррі Бенкрофт, — збрехав Дейв. — Ви мене все одно не знаєте, і моє прізвище тут ні до чого.

— Ви переказували через секретаря, що були сю ніч у Млиновій долині?

— Адже ви там живете, правда? — і собі спитав Слотер, поглядаючи непевно на стенографістку.

— Так. Яка у вас справа до мене? Я дуже зайнятий.

— Я волів би поговорити з вами віч-на-віч, сер.

Містер Ворд позирнув на нього проникливо, повагався

якусь мить і врешті зважився:

— Будь ласка, залиште нас на кілька хвилин, міс Потер.

Дівчина підвелася,. зібрала свої папери: й вийшла. А Дейв мовчки зчудовано дивився на містера Джеймса

Ворда, поки той сказав, урвавши ниточку думки, що зароджувалась у Дейвовій голові:

— Я вас слухаю.

Я був сю піч у Млиновій долині... — почав Слотер збентежено.

— Це я вже чув. Чого ви хочете?

І Слотер, чимраз дужче переконуючись у неймовірному, повів далі:

— Я був біля вашого дому, чи то в вашій садибі

— А що ви там робили?

— Хотів вас пограбувати, — відверто признався Дейв, — Я прочув, що ви там живете самі, тільки з китайцем-кухарем, а це ж мені на руку ковінька. Та нічого в мене не вийшло з тим грабунком. Щось мені перебило. Оце ж того я до вас і прийшов. Щоб вас застерегти. Я там у вашій садибі натрапив на якогось дикуна. Справдешній чортяка. Він би міг такого, як оце я, на шматки роздерти. Я від нього втікав, аж духу пускався. Він майже голий, по деревах лазить, як мавпа, а бігав, як олень. Я бачив, як він гнався за койотом і, далебі, вже наздоганяв його, коли сховався мені з очей.

Дейв замовк, стежачи, яке враження справлять його слова. Проте нічого не помітив. Джеймс Ворд дивився на нього спокійно-зацікавлено, ото й усе.

— Дуже дивно, дуже дивно, — промимрив Ворд. — Дикун, кажете? А чого ви прийшли розповідати про це мені?

— Та ж я вас хотів попередити про небезпеку. Я сам не дуже мирного ремесла чоловік, але душогубства не люблю... себто коли без великої потреби. Я подумав, що це й для вас небезпека. І вирішив, що треба остерегти людину. Щоб було по-чесному. Певна річ, як ви мені щось дасте за клопіт, то я візьму. У мене й це було на думці. Але як і не дасте нічого — мені дарма. Я вас остеріг, і моє сумління чисте.

Містер Ворд замислився, тарабанячи пальцями по столу. Слотер завважив, що руки в нього великі, сильні й воднораз випещені, хоча й темні від засмаги. Іще він відзначив те, що вже впало йому в очі раніше, — невеличку смужечку пластиру тілесної барви, наліплену на лобі над правом оком. І все ж та думка, що лізла йому в голову, була неймовірна.

Містер Ворд сягнув у внутрішню кишеню по гаман, вийняв з нього банкноту й подав Дейвові; той, ховаючи папірця, мигцем зауважив собі: двадцять доларів.

— Дякую вам, — сказав містер Ворд, натякаючи, що розмову закінчено. — Я це діло з'ясу. Дикун, що бігає на волі, — це справді небезпечно.

Однак містер Ворд здавався таким спокійним чоловіком, що Дейв знову посмішався. А крім того, йому навернувся новий здогад. Той дикун, напевне, брат містера Ворда, божевільний, що його потай тримають удома. Дейвові траплялось чути про такі речі. Може, містер Ворд не хоче розголосу. Ось чого він і дав йому двадцять доларів.

— Чуєте, — почав знову Дейв, — чогось мені оце тепер здалося, що той дикун з біса схожий на вас...

Більше він не встиг сказати нічого, бо в ту мить став свідком дивовижної зміни: остовпілий, він побачив перед собою ті самі невимовно люті блакитні очі, ті самі хижо простягнені ручиська, ту саму грізну могутню постать, що напружилася для стрибка на нього. Але цього разу в Дейва не було в руці ліхтарика, щоб пожбурити на страховище, і страшні пальці-пазури вхопили його за руки вище ліктів та стисли так сильно, що він аж зойкнув з болю. Перед самим своїм обличчям він побачив великі білі зуби, вищирені достоту як у собаки, що збирається вкусити. Борода містера Ворда тернула Дейва по обличчю, коли ті зуби майнули йому до горлянки. Однак вони не вгородилися в неї. Натомість Дейв відчув, як усе тіло містера Ворда заціпло в зусиллі стриматись, а потім його відштовхнуто начебто без будь-якої натуги, але з такою силою, що він відлетів до самої стіни і, вдарившись об неї, впав приголомшений додолу.

— То ви що, шантажувати мене прийшли? — не сказав, а прогарчав містер Ворд. — Віддайте назад гроші!

Дейв мовчки повернув йому двадцятку.

— А я думав, ви справді з добрим наміром з'явилися! Аж воно ось що! Глядіть же, щоб я вас більше не бачив і не чув, бо я вас запакую туди, де ваше місце, — за ґрати! Зрозуміли?

— Так, сер, — видихнув із себе Дейв.

— То йдіть собі.

І Дейв пішов, не сказавши більше й слова. М'язи на руках у нього ще нестерпно боліли від страшного потиску. Коли пальці його вже взялися за клямку, його знов було зупинено.

— Вам: ще поталанило, — сказав містер Ворд, і Дейва вразив жорстокий, зловтішний вираз його очей і обличчя. — Вам ще поталанило. Я б міг, якби схотів, геть відірвати вам руки і викинути он у кошик.

— Авжеж, сер, — відмовив Дейв, і в голосі його бриніла цілковита переконаність.

Він відчинив двері й вийшов з кабінету. Секретар запитливо звів на нього очі.

— Овва І — тільки й сказав йому Дейв і з тим єдиним словом покинув контору й наше оповідання.

III

Джеймс Дж. Ворд мав за плечима сорок років, був досить багатий діловик і дуже нещасна людина, Сорок років він марно силкувався розв'язати одну проблему, яка затруювала йому життя що рік то дужче, — проблему своєї власної особи. В його тілі ніби жило двоє людей, і з хронологічного погляду тих людей розділяло добрих кілька тисяч років. Він вивчив явище роздвоєння особистості, мабуть, глибше, ніж будь-які півдесятка провідних фахівців у цій складній і таємничій царині психологічної науки, разом узяті. Але його стан різнився від усіх описаних у науці випадків. І навіть найбуйніші злети письменницької фантазії ще не породили нічого цілком подібного. Він не був ані Стівенсонів доктор Джекіл і містер Гайд[17], ані такий, як отой недотепний молодик із Кіплінгової "Найцікавішої повісті у світі". Обидві його особистості були так тісно сплетені, що фактично весь час усвідомлювали й кожна себе, й одна одну.

Одне його "я" було цілком по-сучасному вихованою й освіченою людиною, що жила наприкінці дев'ятнадцятого та на початку двадцятого сторіччя. А друге своє "я" він визначив як дикуна, варвара, що жив життям первісної людини, ніби на кілька тисяч років раніше. Але

котре з тих "я" було його справжнє, перше, а котре друге, Ворд не міг би сказати. Бо він був обома ними відразу і то весь час. Дуже рідко траплялося з ним таке, щоб одне "я" не знало, що робить друге. Крім того, він не мав ніяких спогадів, ні зорових, ані яких інших, із того минулого, що в ньому колись жило його давніше "я". Воно так само жило в наш час, однаке прагнуло до способу життя, властивого йому, напевне, в тому давньому минулому.

Змалку він завдавав великої турботи батькові й матері, а також їхнім домашнім лікарям, хоч ніхто з них лі раз у тисячу миль не наблизився до розгадки його химерної поведінки. Наприклад, вони не могли зрозуміти ані дивної його сонливості у вранішні години, ані надзвичайної жвавості увечері та вночі. Коли відкрили, що хлопець ночами никав по коридорах, або лазить на запаморочливій височині по дахах, або ж гасав десь по яругах і урвищах, було вирішено, що він просто сновидя. А насправді він блукав зовсім не сонний, його просто поривало в ті нічні мандри давніше його "я". Якось на розпити одного тупоголового ескулапа він розповів усю правду, та зразу й пошкодував за тим, бо від його щирого зізнання зневажливо відмахнулись, наліпивши шаблонуву налічку: "сновиддя".

Вся річ була в тому, що вечорами, тільки-но смеркне, він робився надзвичайно бадьорий і чуткий. Чотири стіни кімнати гнітили й дратували його. Він чув тисячі голосів, що шепотіли до нього з темряви. То ніч кликала його, бо па ту частину доби він робився нічним хижак. Однак піхто його не зрозумів, і він більше ніколи не пробував пояснювати. Йому поставили діагноз: "Сновидя", — і почали вживати відповідних заходів обереги, найчастіше марних, бо, підростаючи, він робився чимраз хитріший і так чи так потрапляв щовечора втікати й більшу частину ночі перебувати надворі, даючи вняв своєму другому "я". А потім висиплявся аж до полудня. Через те він уранці не міг ходити до школи чи взагалі вчитися, і кінець кінцем з'ясували, що він може навчатись тільки в пообідні години з приватними вчителями. б такий спосіб було розвинуто й виховано його сучасне "я".

Але турботи в родині через те не поменшало. Всі знали його як мале чортеня, нез'ясовно жорстоке й злостиве. Домашні лікарі потай визнали його за психічного виро́дка, дегенерата. Ті декілька товаришів-хлопчаків, що він мав, були ним захоплені як справжнім дивом, але й боялися його. Ніхто не годен був змагатися з ним у лазінні по деревах, у плаванні, в бігові, в усіх хлоп'ячих витівках та капостях; і жоден не важився з ним битись. Занадто жахливі були його сила і нестямна лютість.

У дев'ять років він утік з дому в гори і там розкошував, полюючи ночами, цілих сім тижнів, поки його знайшли й забрали додому. Всі чудувались, як він спромігся прохарчуватись той час і навіть не схуднути. Вони ж не знали, а він не розповідав їм, скількох кролів, він забив, скільки спіймав і пожер перепелячих виводів, скільки пограбував курників на довколишніх фермах, ані яке вимостив собі в печері лігво з сухого листя й трави, що в ньому так багато ранків висиплявся в теплі й вигоді до полудня.

В коледжі він уславився своєю сонливістю й. тупістю на вранішніх лекціях і блискучими здібностями —? на пообідніх. Із книжок та позичених конспектів він спромагався більш-менш надолужувати згаяне на тих ненависних уранішніх лекціях, зате в предметах що читалися по обіді, дивував своїми успіхами. У футболі він показав себе як феномен і пострах чужих команд, та й мало не в усіх видах легкої атлетики перемагав напевне, тільки що іноді під час змагання зазнавав якихсь чудних нападів чисто берсеркерської люті. Але боксувати а ним товариші боялись, а останнього свого матча з класичної боротьби він відзначив тим, що вгородив зуби в. плече партнерові.

Коди він закінчив коледж, батько, не знаючи вже, що з ним робити, відіслав його на одне ранчо у Вайомінгу пожити трохи з ковбоями. А за три місяці урвиголови-ковбої мусили визнати, що не годні дати йому раду, і вдарили батькові телеграму, щоб він приїхав та забрав від них цього дикуна. А коли батько приїхав по нього, ковбої заявили, що в сто разів радніші мати серед себе людожера з джунглів, буйного божевільного стрибучу горилу, ведмеда грізлі або тигра, що скуштував

людського м'яса, ніж оцього дивовижного вихованця коледжу з модною зачіскою на проділ.

Хоч він, як уже згадано, не мав спогадів з життя свого давнішого "я", та був і один виняток—мова. Якоюсь примхою атавістичної спадковості уривки мови того давнішого "я" дійшли до нього у вигляді спадкової згадки. У хвилини великої радості чи в захваті бою його поривало горлати якихось дикунських пісень. Саме завдяки цьому він зумів визначити, з яких країв і часів прибула та друга його половина, що мала б, зотлівши, вже тисячі років лежати в землі. Якимось він зумисне проспівав декілька тих прадавніх пісень у присутності професора Верца, відомого мовознавця й ентузіаста своєї науки, що читав їм курс давньосаксонської мови. Зачувши першу пісню, професор зразу нашорошив вуха й спитав, що це за жаргон чи калічена німецька говірка. Вислухавши другу, він украй схвилювався. Тоді Ворд на закінчення своєї програми виконав ту пісню, що завжди невтримно рвалася йому на уста в запалі боротьби чи бою. І професор Верц оголосив, що це справді німецька мова, тільки не калічена, а дуже стародавня, краще сказати давньотевтонська, і то, напевне, багато давніша за будь-які пам'ятки, відкриті й опубліковані вченими досі. Така стародавня, що й він її не розуміє, та все ж у ній раз у раз вчувається щось знайоме, що невиразно нагадує відомі йому мовні утвори, і натренована інтуїція мовознавця підказує йому, що воно справжнє. Професор почав допитуватись у Ворда, звідки той вичитав ці пісні, й попросив позичити йому ту дорогоцінну книжку. Іще він спитав, чому це молодий Ворд увесь час прикидався таким невігласом у німецькій мові. Але Ворд не зміг ні пояснити цього, ні позичити книжку. Кілька тижнів по тому професор Верц умовляв його й канючив книжку, а тоді не злюбив цього студента як, мовляв, брехуна й жахливого егоїста, що не дав йому навіть глянути на дивовижну мовну пам'ятку, стародавнішу за все, що будь-коли траплялося чи навіть снілося філологам.

Невелика то була втіха цьому двоєдиному молодикові — здати, що однією половиною він сучасний американець, а другою — стародавній тевтон. Проте й сучасний американець у ньому був аж ніяк не слабодух, і

Ворд (коли припустити, що був ще якийсь особний Ворд, хоч на часинку незалежний від тих двох) спромагався врівноважувати одне своє "я" — дикуна, нічного хижака, що змушував друге "я" спати до полудня, — з тим другим, цивілізованим, культурним, що хотіло жити нормальним життям, кохати, працювати, як усі люди. Пообідній час і вечори він віддавав одному, а ночі другому. А в досвітні й ранкові години висиплявся за них обох. Тільки що ранками він спав у ліжку, як цивілізована людина, а вдосвіта — наче дика тварина, як тоді, коли Дейв Слотер наступив на нього в гаю.

Переконавши батька виділити йому капітал, він знайшов компаньйона й відкрив свою фірму, що нею кермував вельми успішно, цілою душею віддаючись справам по обіді, а зранку його заступав компаньйон. Вечорами він бував у; товаристві, та щойно наближалася дев'ята-десята година, його опановував якийсь невтримний неспокій, і він щезав з-поміж людей до наступного полудня. Його приятелі й знайомі гадали, що він віддає багато пасу спортові. І вони, власне, мали рацію, хоча нізащо в світі б не здогадалися, який то спорт, навіть побачивши на власні очі, як він ганяється вночі за койотами по узгір'ях Млинової долини. І ніхто не вірив шкіперам каботажних шхун, коли вони розповідали, нібито бачили холодними димовими ранками якогось чоловіка, що плив у бурунах припливу Єнотовою протокою або ж у бистринах між островами Козиним та Ейнджел за кілька миль від берега.

На своїй дачі у Млиновій долині він жив удвох з китайцем Лі-Сіном — кухарем і довіреним слугою, що знав багато про химерні звички свого господаря, діставав добру платню за мовчання і справді мовчав про все як риба. Натішившись нічними пригодами, виспавшись уранці й поснідавши тим, що зготує Лі-Сін, Джеймс Ворд плив полуденним катером через бухту до Сан-Франціско і йшов до клубу, а потім до своєї контори як цілком нормальна людина, звичайнісінький сан-франціський ділок. Та минав вечір — і ніч кликала його. Всі Вордові чуття дивно загострювались, і його посідав отой неспокій. Вуха в нього нараз робились надзвичайно чуткі; безліч нічних шелестів нашіптували йому

знайому й манливу повість, і він, коли бував сам, починав ходити по тісній кімнаті в кутка в куток, достоту як зачинений у клітці дикий звір.

Якось він був зважився закохатись. Але потім більше не попускав собі такої волі. Він просто боявся. А сердешна дівчина, що їй переляк відібрав чи не половину дівочої безтурботності, багато днів носила на руках і на пледах страшні, аж чорні синці — сліди палких пестошів, що він уділив їй від щирого серця, але в надто пізню годину. Ото й була його помилка. Якби він важився залицятись тільки вдень, усе було б гаразд, бо вдень він робив би те як спокійний, чемний джентльмен, а вночі він ставав дикуном дрімучих тевтонських пуш, брутальним викрадачем жінок.

Той досвід навчив його, що любовні пригоди вдень він може собі дозволяти, але й переконав, що одруження мусить скінчитися катастрофою. Він боявся навіть уявити, як це він зустрічався б зі своєю дружиною вночі.

Отож Джеймс Ворд надалі уникав будь-яких любовних пригод, улаштовував своє подвійне життя, дороблявся у фірмі круглого мільйона доларів, сахався матусь, що мали, дочок-відданиць, та молодих, або й не дуже молодих дівчат із блискучими й жагучими очима, аж доки познайомився з Ліліан Герсдел і поклав собі за тверде правило не зустрічатися з нею ввечері після восьмої години; ночами ганявся за койотами й спав у лісових барлогах, і. досі йому щастило вберегти свою таємницю від усіх, крім Лі-Сіна... а тепер ще й Дейва Слотера. Те, що Слотер розкрив двоїстість його особи, злякало Ворда. Хоча й сам він нагнав страху на грабіжника, та все ж хіба той не може пробалакатись? А коли й ні, то хіба його не може раніше чи пізніше викрити ще хтось?

Отоді Джеймс Ворд зважився на нове героїчне зусилля, щоб підкорити свою варварсько-тевтонську половину. Він вирішив щовечора бачитися з Ліліан Герсдел і так пильно тої ухвали дотримувалася, що незабаром Ліліан дала згоду поєднати з ним своє життя "на добру й лиху долю", як мовиться під час вінчання, і він потай палко молився, щоб не на лиху таки. Весь той час він так завзято й ревню вправлявся, приборкуючи

в собі дикуна, як, либонь, не вправлявся перед матчем жоден боксер-професіонал. Він силкувався так натомитися за день, щоб потім спати як убитому й не чути поклику ночі. Взявши собі відпустку від справ, він виряджався в далекі мисливські походи, ганявся за оленями по найнепрохідніших хащах та яругах, які лише міг знайти і то завжди вдень. Ніч заставляла його в ліжку, вимореного вкрай. Удома він поставив собі з кільканадцять усіляких гімнастичних пристроїв, і коли яку вправу звичайно виконується десять разів підряд, він робив її сотні разів. Крім того, вже як поступку, він прибудував собі на другому поверсі критий балкон для снання, де міг принаймні дихати жаданим нічним повітрям. Подвійна дротяна сітка не давала йому втекти до лісу, і щовечора Лі-Сін замикав його там, а вранці випускав.

І ось у серпні він найняв ще кілька слуг на поміч Лі-Сінові й зважився запросити на свою дачу в Млинову долину гостей: Ліліан, її матір та брата й ще з півдесятка їхніх спільних знайомих. Два дні й дві ночі все було гаразд. Третього вечора він просидів за бриджем, до одинадцятої години й мав усі підстави пишатися з себе. Він успішно приховував свій неспокій; а тим часом, наче навмисне, Ліліан Герсдел грала проти нього, сидячи по праву руку. Вона була тендітна дівчина-квіточка і якраз та тендітність, дратувала Ворда в нічному його гуморі. Не те щоб він любив Ліліан менше, але його майже Невтримно поривало вхопити її, м'яти й шарпати. Надто ж тоді, коли вона вигравала в нього партію.

Ворд упустив до вітальні, де вони сиділи, одного зі своїх гончаків, і коли йому здавалося, що він ось-ось лусне з напруги, він гладив собаку рукою, і той дотик до волохатої спини враз давав йому полегкість. Лиш завдяки цьому зміг він досидіти з гостями вечір. І ніхто з них ані гадки не мав про ту жахливу боротьбу з самим собою, що провадив їхній господар, саме коли сміявся так безтурботно й грав у бридж так розумно й так обачливо.

Коли вже розходилися спати, він подбав за те, щоб попрощатися з Ліліан на очах у інших. А коли добувся на свій балкон і Лі-Сін замкнув його там, він із подвоєним, потроєним, ба навіть почетвереним завзяттям

розпочав свої вправи. А після них, виморений, ще довго лежав на канапі, силкуючись заснути й міркуючи про дві проблеми, що особливо його непокоїли. Одна — то були якраз його вправи. З ними виходило якесь зачароване коло. Що більше він знесилював себе надмірними вправами, то дужчий робився. І хоча в такий спосіб він справді геть заморював того нічного хижака — своє друге "я", — одначе так він, здавалося, тільки відсував надалі фатальний день, коли сила його стане занадто велика для нього, вийде з-під його влади, і тоді то буде сила така страхітлива, якої він ще й сам не годен уявити. А друга проблема була: його одруження та всі ті хитрощі й викрути, до яких йому доведеться вдаватись, щоб не зустрічатися з дружиною після смерку. Так ні до чого й не доміркувавшись, Ворд заснув.

Яким побитом опинився в Млиновій долині величезний ведмідь грізлі, довго лишалося загадкою; а тим часом люди з цирку братів Спрінгсів, що саме давав вистави у Сосаліто, марно розшукували "Здоровила Бена, найбільшого грізлі в неволі". Отож Здоровило Бен утік із цирку і серед півтисячі заміських садиб у долині чомусь обрав для візиту саме маєток Джеймса Ворда.

Містер Ворд прокинувся, коли вже стояв на ногах, аж тремтячи від збудження. В серці він чув буйну хвилю бойового захвату, а на устах — стародавню войовничу пісню. Десь надворі шалено валували собаки. Аж ось крізь той гвалт гостро, мов удар ножа, прорвалося Передсмертне скигління гончака — його, Бордового гончака; він те знав.

Як був у піжамі, навіть капців не взувши, Ворд висадив плечем двері, що так старанно замкнув був Лі-Сін, і погнав сходами вниз, надвір, у піч. Відчувши під босими ногами жорстку доріжку, він зразу спинився, застромив руку під ганок, у знану йому схованку, і витяг звідти здоровенного сукуватого кияру — давнього свого товариша в багатьох зухвалих нічних пригодах по довколишніх узгір'ях. Несамовитий собачий грай насувався ближче, і, вимахуючи киярою, Ворд кинувся просто в гущину гаю, йому назустріч.

Розбуджені слуги й гості. з'юрмились на широкій веранді. Хтось увімкнув світло, та нічого вони не побачили й тільки злякано презирились. Понад яскраво освітленою алеєю наче мур стояли дерева, а за ними — чорний непроглядний морок. Та десь у тому мороці точився страшний бій. Чути було пекельний гавкіт, виск, гарчання, й виття, і важке гупання ударів, і тріск кущів.

А потім бій вихлюпнувся з-поміж дерев на алею просто вниз перед верандою, і вони побачили все. Місіс Герсдел вереснула і, умліваючи, вчепилась за синове плече. Ліліан так конвульсивно стисла руками поруччя веранди, що кілька днів по тому в неї не сходили з пучок синці, й у німому жахові дивилась на солом'яночубого велетня з несамовитими очима, в якому вона впізнала свого майбутнього чоловіка. Вимахуючи киярою, він завзято, але не втрачаючи. самовладання, бився з пелехатим страховищем-ведмедякою, таким величезним, як вона ще зроду не бачила. Ось звірище махнув лапою й здер з Ворда піжаму, лишивши на шкірі криваву смугу.

Звичайно, найдужче перелякалася Ліліан Герсдел за свого коханого, але таки неабияк злякалась вона і його самого. їй і вві сні не снилося, що під накрохмаленою манишкою і модним костюмом її нареченого може ховатися такий грізний і величний дикун. Крім того, вона не мала ніякісінького уявлення про чоловіків у бою. Звісно, це був бій не По-сучасному, та й чоловіка вона перед собою бачила не сучасного, хоча цього й не знала. Бо то був не містер Джеймс Дж. Ворд, сан-франціський підприємець, а хтось невідомий, безіменний, примітивна, дика, брутальна істота, що з якоїсь примхи випадку ожила через добрих три тисячоліття після свого властивого життя.

Собаки, без угаву гвалтуючи, кружляли довкола тога двобою або наскакували й відскакували, дратуючи ведмедя. Коли звірище обертася, щоб відбивати ті флангові наскоки, чоловік стрибав уперед і гатив його киярою. Наново розлючений кожним тим ударом, грізлі кидався на ворога, а чоловік відстрибував поміж собаками назад або в один чи в

другий бік, даючи гончакам місце знов наскакувати на ведмедя й відвертати його люті на себе.

Кінець настав раптово. Крутонувшись, ведмідь підчепив лапою одного гончака, строшив йому ударом ребра та хребет і відкинув собаку з розмаху футів на двадцять. Тоді звір у людській подобі оскаженів. Із запінених у шалі уст його вирвався дикий невтямкий крик, він стрибнув уперед, обіруч замахуючись киярою, і щосили вгатив зіп'ятого дибки ведмедя по голові. Навіть череп могутнього грізлі не міг витримати того нищівного удару, і звірина повалилася додолу, а собаки зразу опали її й почали шарпати. А чоловік серед їхньої метушні плигнув просто на тушу, став на ній у білому електричному світлі, випростаний гордо, спершись па кияру, і завів пісню перемоги невідомою мовою — пісню таку прадавню, що професор Верц віддав би за неї десять років свого життя.

Гості, захоплено гукаючи, кинулись до нього; та Джеймс Ворд, нараз виглянувши на світ із очей стародавнього тевтона, вгледів тендітну вродливу дівчину з двадцятого сторіччя, що її він кохав, і щось неначе луснуло у нього в мозку. Він кволо поточився до неї, впустив кияру і трохи не впав. З ним діялося щось недобре. Голову розколював нестерпний біль, і йому здавалось, наче душа його роздирається надвоє. Озирнувшись назад себе, куди були звернені захоплені погляди гостей, він побачив ведмежого трупа. І те видовище сповнило його жахом. Він голосно скрикнув і був би кинувся тікати, якби гості не обступили його й не повели до будинку.

Джеймс Дж. Ворд і досі очолює фірму "Ворд, Нолз і спілка". Але він більше не живе за містом і не ганяється в місячні ночі за койотами. Стародавній тевтон у ньому вмер тієї ночі, коли він убив ведмедя в Млиновій долині. Тепер Джеймс Дж. Ворд — цілком Джеймс Дж. Ворд, він не ділить свого існування ні з яким прибуду з молодого світу. І такою сучасною людиною став Джеймс Дж. Ворд, що спізнав у всій його прикрій повноті прокляття цивілізованого страху. Він тепер боїться темряви, і ніч у лісі — це для нього щось сповнене безоднього жаху. Міський його дім опоряджено як цячечку, і він дуже цікавиться всілякими запобіжними

пристроями проти злодіїв. Усе в домі просто об'єднане електричними дротами, і гість, що там лишиться ночувати, вночі на силу важиться дихати, щоб не порушити якого-небудь сигналу й не зняти тривоги. Ворд також винайшов особливого замка без ключа, з цифровим механізмом; його можна носити в кишені, брати в дорогу й користуватись ним при будь-якій потребі. Але дружина не вважає його за боягуза, бо знає, як воно в насправді. А він, як і кожний герой, волів спочивати на лаврах. І ті його знайомі, котрі знають про пригоду в Млиновій долині, ніколи не беруть під сумнів його хоробрості.